

1 רבי מאיר היא - משנתנו שניה כשיטת רבי מאיר, האוסר לסומא
2 באחת מעיניו לדון דיני ממונות.
3 דתניא, היה רבי מאיר אומר, מה תלמוד לומר - מה מלמדנו
4 הכתוב (דברים כא ה) 'ונגשו הפקנים בני לוי וגו' ועל פיהם יהיה כל
5 ריב וכל נגע' - כלומר שעל פי דבריהם של הפקנים יהא נידון כל
6 ריב שבין אנשים בדיני ממונות, וכן משפט כל נגע צרעת אם טהור
7 הוא או טמא. וקשה וכן מה ענין - איזה שייכות יש בין ריבים - דיני
8 ממונות אצל - עם דיני נגעים, הרי הם חלוקים זה מזה בדיניהם,
9 ומדוע הזכרו יחד בכתוב בסמיכות זו לזה. אלא יש לומר שלכך
10 הזכיר הכתוב בסמיכות זו לזה, שבכך הוא מקיש - משהו את
11 ריבים - דיני ממונות לנגעים, וללמדנו על דינים שנאמרו בנגעים
12 שהם נוהגים גם בדיני ממונות, מה מצינו בנגעים שאין הכהן רשאי
13 לראותם ולפסוק את דינם אלא פיהם, ומשום דקתיב - שכתוב
14 בפרשת נגעים (ויקרא יג יד) 'ובימים הראות בו בשר ה' יטמא' שמשם
15 למדנו (ת"ר) תורע פרשת נגעים פרשה ב פ"ב ה"א שאין לראות
16 נגעים אלא ביום, אף ריבים אין לדונם אלא ביום.
17 ועוד דין יש ללמוד מדיקש זה, מה - כמו שמצינו בנגעים שאין דינם
18 נפסק אלא שלא בסומא - מי שאינו עיור אפילו באחת מעיניו,
19 ומשום דקתיב בפרשת נגעים (שם יג יב) 'ואם פרוח תפרח הצרעת
20 בעור וכסטה הצרעת את כל עור הנגע מראשו ועד רגליו לכל מראה
21 עיני הפהן, שמשם למדנו (נגעים פ"ב מ"ג) שכהן שאין מראית עיניו
22 שלימה פסול מלראות את הנגעים, אף ריבים אין לדונם אלא שלא
23 בסומא - על ידי מי שאינו עיור כלל, אפילו באחת מעיניו.
24 ועוד יש ללמוד מדיקש זה שהכתוב מקיש נגעים לריבים, מה ריבים
25 - כמו שמצינו בדיני ממונות שלא דינם שום דין בקרובים - על ידי
26 דינים הקרובים לבעלי הדין, אף - כמו כן הדין בנגעים, שלא רואים
27 את הנגע בקרובים - על ידי כהנים שקרובים לאדם שנראה בו הנגע.
28 מבררת הברייתא: א' - אם כן, שמה נלמד גם מדיקש זה, מה ריבים
29 אין נידונים אלא בשלשה דינים, אף נגעים לא יהיו נראים אלא
30 בשלשה כהנים, ודין הוא - ואף יש ללמוד דין זה מקל וחומר, שהרי
31 אם דין הנוגע לממונו של האדם שהוא קל יותר אינו נידון אלא
32 בשלשה דינים, אם כן ראיית נגעים שהוא דבר הנוגע לגופו של
33 האדם שהוא חמור יותר, לא כל שכן - בודאי שלא יפסק דינו אלא
34 בשלשה כהנים. דוחה הברייתא: תלמוד לומר - לכך מלמדנו הכתוב
35 במה שנאמר (ויקרא יג ב) 'אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת
36 או בקרת וגו' והוא אל אחרון הפהן או אל אחד מפני הפקנים,
37 שהרי אפשר היה שיאמר 'או אל בניו הכהנים' בלא תיבת 'אחר',
38 אלא הא למדת, שאפילו כהן אחר רואה את הנגעים.
39 הגמרא דנה היאך פסק ההלכה במחלוקת רבי מאיר וחכמים אם
40 סומא באחת מעיניו כשר לדון, ומביאה מעשה שממנו יש ללמוד
41 דעת רבי יוחנן בזה: והוא סמא - היה מעשה באדם עיור הפהן
42 בשבבתייה - שהיה מתגורר בשכנותו דרבי יוחנן, והיה קריון דינא
43 - שהיה דן דיני ממונות, ולא קאמר ליה ולא מירי - ולא אמר לו
44 רבי יוחנן מאומה על מה שעשה.
45 מקשה הגמרא: היכי עביד הכי - איך לא אמר רבי יוחנן לאותו
46 סומא שאינו נוהג כשורה, והרי אמר רבי יוחנן שבכל מקום שנחלקו
47 בו תנאים, הלכה כמו שנשנה בכתב בשלשה, וכלומר שאם מצאנו
48 שנשנתה אחת מן הדיעות ההלכות במשנה בלא הזכרת שם ההנא
49 הסובר כך, הרי הלכה כדיעה זו, ותנן כל הכשר לדון בשר להעיד,
50 ויש כשר להעיד ואין כשר לדון, ואמרין לעיל (מט): לאתני מאי
51 מי הוא זה שעליו באה המשנה ללמד שכשר להעיד ופסול לדון,
52 והבאנו שם מה שאמר רבי יוחנן שבאה המשנה לאתני - לרבות דין
53 סומא באחת מעיניו שאף שכשר להעיד מכל מקום פסול הוא לדון,
54 ואם כן הרי בדיניו סתם משנה השנויה כדעת רבי מאיר הפוסל סומא
55 באחת מעיניו לדון, וכיצד לא מחה רבי יוחנן ביד אותו סומא שהיה
56 בשכנותו שלא ידון, כפי שעולה פסק ההלכה מתוך דבריו.
57 מתרצת הגמרא: מה שלא מחה רבי יוחנן באותו סומא, משום
58 סתמא אחרניא אשכח - הוא מצא משנה אחרת השנויה גם היא

59 בסתם, כדעת חכמים המתירים לסומא באחת מעיניו לדון דיני
60 ממונות, והוא סובר שהלכה כאותה משנה, ולא כמשנתנו הסוברת
61 שאסור לדון. ומביאה הגמרא המשנה השנויה כדעת חכמים, דתנן
62 (סנהדרין לב), דיני ממונות דנין - יש להתחיל לדון בהם ביום,
63 ואולם אם התחילו לדון ביום גומרין - אפשר לגמור את הדין אף
64 בלילה, וממה שהתירה משנה זו לגמור דיני ממונות בלילה, מוכח
65 שאינה סוברת הדיקש שבין ריבים לנגעים, שהלא רבי מאיר הסובר
66 היקש זה למד ממנו שאין דינים דיני ממונות אלא ביום, ואם כן הוא
67 הדין לענין סומא באחת מעיניו וכאשר לדון דיני ממונות לפי משנה
68 זו שהרי אינה סוברת היקש זה, ומאחר שגם משנה זו שנויה בסתם
69 פסק כך רבי יוחנן להכשיר סומא באחת מעיניו לדיני ממונות, וכמו
70 שלמדנו שכך דעתו להלכה, ממה שלא מחה באותו סומא
71 שבשכנותו שהיה דן דיני ממונות.
72 מקשה הגמרא: ומאי אולמיה - ומדוע עדיפותה דהאי סתמא - של
73 אותה סתם משנה שבסנהדרין (שם), שאינה סוברת הדיקש שבין
74 ריבים לנגעים, מהאי סתמא - ממשנתנו שאף היא שנויה בסתם
75 כשיטת רבי מאיר המקיש ריבים לנגעים, ומדוע נקט רבי יוחנן
76 להלכה כדברי אותה משנה ולא כדברי משנתנו.
77 מתרצת הגמרא: איבעית אימא - אם תרצה תוכל לתת טעם לכך,
78 משום שסתמא דרבים עדיף - שמשנה השנויה בסתם כדעת רבים
79 יש בה עדיפות לעומת משנה השנויה בסתם כדעת יחיד, ולפי
80 שמשנתנו שנויה כדעת רבי מאיר שהוא יחיד והמשנה שבסנהדרין
81 כדעת חכמים שהם רבים, פסק רבי יוחנן כדעת הרבים. ואיבעית
82 אימא, משום דקתיב לה - משום שאותה משנה שבסנהדרין שנויה
83 נבי הלקתא דייני - במסכת שבה נשנו הלכות דינים, ולפיכך יש
84 עדיפות בסתם משנה השנויה שם לעומת משנתנו השנויה במסכת
85 העוסקת בהלכות נדה, והלכות הנזכרות במשניות אלו לא הובאו
86 אלא בדרך אגב, ומשום שיש בהם כלל שדומה לכלל ששינו
87 במשנה הראשונה של פרק זה (מוח), ולפיכך פסק רבי יוחנן כסתם
88 משנה השנויה במסכת שהיא עיקר מקומם של דינים אלו.

משנה

89 המשנה ממשיכה בהבאת דוגמאות נוספות של שני דברים, שהאחד
90 מהם אפשר שיהיה בלא האחר, אבל אי אפשר שיהיה האחר בלא
91 הראשון: כל מין אוכל שתייב בפעשדות, הרי הוא מטמא טומאת
92 אוכלין - אם נגע בו דבר טמא נטמא בטומאה הנוהגת באוכלים,
93 שהרי אין חייב במעשר אלא דבר שהוא אוכל (מעשרות פ"א מ"א),
94 ואם חייב במעשרות בודאי שהוא אוכל וראוי לנהוג בו טומאה זו.
95 ואמנם יש מין אוכל שהוא מטמא טומאת אוכלין, ומכל מקום אינו
96 חייב בפעשדות, וכגון דבר שאין גידולו מן הארץ, כמבואר בגמרא.
97

גמרא

98 הגמרא מבארת אלו הם הדברים שמטמאים טומאת אוכלים ואינם
99 חייבים במעשרות. מבררת הגמרא: לאתני מאי - מה באה המשנה
100 להביא וללמד עליו שנוהגת בו טומאת אוכלים אף שאינו חייב
101 במעשרות. משיבה הגמרא: לאתני - להביא בשר ודגים וביצים,
102 שאף שיש להם שם אוכל ומקבלים טומאה, מכל מקום אינם חייבים
103 במעשרות משום שאין גידולם מן הארץ, ואין דין מעשרות נוהג אלא
104 בדבר הגדל מן הארץ.
105

משנה

106 המשנה ממשיכה בהבאת דוגמאות נוספות של שני דברים, שהאחד
107 מהם אפשר שיהיה בלא האחר, אבל אי אפשר שיהיה האחר בלא
108 הראשון: כל מין גידולי קרקע שתייב בפאה - שחייבה תורה להניח
109 לעניים מקציר השרד, הרי הוא חייב גם בפעשדות, משום שכל
110 הדברים ששינו בהם שאין חובת מעשרות נוהגת בהם (מעשרות פ"א
111 מ"א) נשנו גם לענין פאה פ"א מ"א. ובהכרח כל מה שאינו
112 בכלל אותם דברים וחייב בפאה, בודאי חייב גם במעשרות. ואמנם
113

ביאור בדרך אפשר

1 קומה⁶⁰, דקאי על קומת הנפש הבהמית⁶¹, כי לא די לבטל
 2 ולהעלות רק פרט אחד בנפש הבהמית אלא יש לחולל שינוי בכל הציור
 3 קומה' שלה היינו בכל הדרגות מתחילה ועד סוף וצריך לפעל בטול
 4 במציאות בקומת הנפש הבהמית כולה בכל הדרגות ובכל הפרטים
 5 ולכן בימי ספירת העומר שהם
 6 מ"ט ימים עוסקים בירור כל 1
 7 שבע המידות בפרטיות, כפי שכל 2
 8 אחת מהן כלולה מכל השבע 3
 9 (מ"חסד שבחסד" עד "מלכות 4
 10 שבמלכות"), ועל-ידי 5
 11 הפטול במציאות בקומת 6
 12 הנפש הבהמית לפרטיה 7
 13 ופרטי פרטיה נעשה בטול 8
 14 במציאות גם בנפש 9

ביאור בדרך אפשר

15 האלקית, ועל-ידי-זה מגיעים לבחינת העלם שאינו
 16 במציאות, דרגות גבוהות ביותר באלוקות שנעלמות לחלוטין ומציאותן
 17 איננה ניכרת כלל ולמעלה יותר ועד - לעצמותו יתברך, שזה
 18 נמשך דווקא על-ידי העבודה בברור הנפש הבהמית וגופו
 19 וחקלקו בעולם, ועל ידי
 20 בירור והעלאתו, האדם לא רק
 21 מתעלה בעצמו ומתקרב
 22 לאלוקות בעצמו אלא שעושה
 23 את העולם דירה לו
 24 יתברך⁶², שלמטה
 25 בעולם הזה שהוא עולם
 26 נחות ותחתון שאין למטה הימנו
 27 יהיה גלוי עצמותו
 28 יתברך ממש.

קמה מלשון קומה⁶⁰, דקאי על קומת הנפש הבהמית⁶¹,
 וצריך לפעל בטול במציאות בקומת הנפש הבהמית,
 ועל-ידי הפטול במציאות בקומת הנפש הבהמית נעשה
 בטול במציאות גם בנפש האלקית, ועל-ידי-זה מגיעים
 לבחינת העלם שאינו במציאות, ולמעלה יותר -
 לעצמותו יתברך, שזה נמשך על-ידי העבודה בברור
 הנפש הבהמית וגופו וחקלקו בעולם, שעושה את העולם
 דירה לו יתברך⁶², שלמטה בעולם הזה יהיה גלוי
 עצמותו יתברך ממש.

(60) רא"ש סוף פסחים. כסף משנה הל' תמידין ומוספין פ"ז הכ"ג בשם ראשונים. שו"ע אדה"ז או"ח סתפ"ט ס"ד. וראה זח"ג קכד, רע"א. ועוד. 61) ראה בארוכה ד"ה לה"ע ספירת העומר (לעיל חכ"ב ע' 299 ואילך). ושי"נ. 62) ראה תניא פל"ו.

המשך ביאור למס' נדה ליום שלישי עמ' א

1 יש דבר שהייב במעשרות, ואף על פי כן אינו חייב בפאה, שהלא
 2 בפאה נאמרו שם דברים נוספים הפטורים ממנה אף שאינם פטורים
 3 במעשרות, ולפיכך אפשר שיהיה דבר הפטור מפאה וחייב
 4 במעשרות.

גמרא

5 הגמרא מבארת את דברי המשנה. מבררת הגמרא: לאתויי מאי -
 6 אלו מינים באה המשנה להביא שחייבים במעשרות אף שאינם
 7 חייבים בפאה. משיבה הגמרא: לאתויי [להביא] תאנה וירק שאינו
 8 חייב בפאה, כמבואר להלן, ואילו במעשר חייבים הם.
 9 הגמרא מביאה משניות שבהם נשנו מי הם החייבים בפאה
 10 ובמעשרות, ומתוכן יתבאר פטור תאנה וירק מפאה, וחייבם במעשר:
 11 דתנן (פאה פ"א מ"ד), כלל אמרו חכמים בענין חיוב פאה מה חייב
 12 בפאה ומה פטור, כל דבר שהוא אוכל - ראוי לאכילה, ונשקר -
 13 ובעליו שומרים אותו לעצמם ואינם מפקירים אותו, ונידולו - יניקתו
 14 שנמנה גדל, היא מן הארץ, ולקיימתו באחד - שדרך ללקוט את כל
 15 הגדל ממנו בשדה בפעם אחת ולא מעט מעט, ומכניסו לאוצר לקיום
 16 - שראוי להתקיים לאורך זמן ואינו מתקלקל מיד, הוא החייב בפאה.
 17 הגמרא מבררת מה באה משנה זו למעט בכל אחד מן הדברים שנשנו
 18 בה. מבארת הגמרא: מה ששנינו 'אוכל', בא למעוטי ספתי
 19 [הגדלים מורע שנפל בשעת הקצירה] ממיני קטנים וקוצה - מיני
 20 צמחים שאינם אוכל ומשמשים לצביעה. ומה ששנינו 'ונשקר' בא
 21 למעוטי דבר שהוא הפקר שאין שומרים אותו. ומה ששנינו 'ונידולו'
 22 מן הארץ' בא למעוטי במהים ופטירות - מינים הגדלים על הארץ
 23 מלחות הקרקע, אכן אין להם שורש בקרקע ואין יונקים מן הארץ
 24 אלא מן האויר. ומה ששנינו 'ולקיימתו באחד' בא למעוטי תאנה
 25 שאין כל פירותיה מבשילים יחד, אלא נלקטים מעט מעט עם גמר
 26 בישולם. ומה ששנינו 'ומכניסו לקיום' בא למעוטי ירק שאין אדם
 27 מכניסו לאוצר לקיום, מפני שאינו מתקיים אלא מתעפש מיד.
 28 עד כאן נתבאר מי הם החייבים והפטורים מפאה, ועתה מביאה
 29 הגמרא משנה שבה התבאר מי הם החייבים במעשרות, כדי לעמוד

31 על ההבדל שבניהם: ואילו גבי - לענין מעשר, תנן (מעשרות פ"א
 32 מ"א), כל דבר שהוא אוכל - ראוי לאכילה, ונשקר - בעליו שומרים
 33 אותו ואינו הפקר, ונידולו מן הארץ - יניקתו שממנה גדל היא מן
 34 הארץ, אזי הדבר שנתקיימו בו כל תנאים אלו חייב במעשרות.
 35 ומדייקת הגמרא: ואילו התנאים האחרים האמורים לעיל לענין פאה,
 36 שאינה נוהגת אלא בדבר שלקיימתו באחד ומכניסו לקיום, לא
 37 קתני - לא נשנו תנאים אלו לענין מעשר, ומתבאר מכך שגם דבר
 38 שאינו נלקט כאחד, כגון תאנה, וכן דבר שאינו מתקיים לאורך זמן
 39 כגון ירק, חייבים במעשרות. וזהו מה ששנינו במשנתנו שיש שחייב
 40 במעשרות ואינו חייב בפאה.
 41 הגמרא מבארת שלא כל מיני הירק פטורים מפאה. מבארת הגמרא:
 42 אם היו בהם - בין מיני הירק שומים וצלין, שגם הם בכלל ירק,
 43 תיבין בפאה, משום שמינים אלו מתקיימים לזמן מרובה.
 44 מביאה הגמרא ראייה לכך מן המשנה: דתנן - כמו ששנינו במשנה
 45 (פאה פ"ג מ"ד), מלבנות - שורות של בצלים שזרעם בין ערוגות
 46 הירק, רבי יוסי אומר, צריך להניח פאה מכל אחת ואחת - מכל
 47 שורת בצלים בפני עצמה, ואין די במה שיניח במקום אחד על כל
 48 השורות, וכפי ששנינו (שם פ"ב מ"א) שמין זרע הנורע בין זרע אחר,
 49 נידון השדה כשתי שדות וחייב להניח פאה מכל אחת בפני עצמה.
 50 והכמים אומרים, מניח פאה משורה אחת של בצלים על הכל,
 51 משום שירק שאינו חייב בפאה, אינו מפסיק את שורות הבצלים
 52 להיות נידונות כשתי שדות. ומוכח ממשנה זו ששומים ובצלים
 53 חייבים בפאה, ומן הטעם שנתבאר שמתקיימים לזמן מרובה.
 54 אגב מה ששנינו במשנה הקודמת שדין 'אוכל' לענין מעשר ולענין
 55 קבלת תומאת אוכלים תלויים זה בזה, מביאה הגמרא דברי רבי יוחנן
 56 בענין קבלת תומאת אוכלים, כדי להקשות ממשנה זו על מה שאמר
 57 רבא להלן (נא). על דברי רבי יוחנן: אמר רבה בר בר חנה, אמר
 58 רבי יוחנן, עולשין - מין עשב מר המשמש הן לאכילת אדם והן
 59 לאכילת בהמה, שרען מתחילה במחשבה שיהיה לצורך בהמה,
 60 ואחר כך נמלך - התחרט וחשב עליהן שיהיה לצורך אדם,

צריכות - העולשין מהשקה - שיחשוב עליהן לאכילת אדם
 לבישתלשו - אחר שיתלשו מן המחובר, ורק אחרי מחשבה זו שייך
 שיטמאו טומאת אוכלים כדן דבר העומד לאכילת אדם, אבל כל
 עוד שלא חשב עליהם כך אחר שנתלשו, אין דינם כאוכל ואינו
 מקבלות טומאה. מבארת הגמרא טעמו של רבי יוחנן: קפכה, **מהשקת חפור** - מחשבה שחשב עליהן בעודם מחוברות לקרקע, לא
שמה מהשקה, ואינה מועילה לתת עליהם שם אוכל.
 רבא מביא ראייה לדברי רבי יוחנן ממשנה: **אמר רבא, אף אגן נמי**
תניא במשנה (טהרות פ"א מ"א) כדברי רבי יוחנן, **שלושה עשר**
דברים - הלכות נאמרו בגבלת עוף מהור, שמת מאליו ולא על ידי
 שחיטה כשרה, ונמנו שם במשנה כל ההלכות, וזה שמביאה הגמרא
 הוא **אחד מהן** - מן ההלכות, נבלה זו **צריכה מהשקה** - שיחשוב
 עליה לאכילת אדם, ואז היא עצמה טמאה, ותטמא אוכלים ומשקים
 שיגעו בה מאותה שעה, אבל בלא מחשבה זו אינה טמאה, משום
 שאין דרך בני אדם לאוכלה. ואפילו טומאת נבילה אין בה, שאין
 נבלת עוף טהור מטמאה אלא את האדם שאכל אותה, בשעה
 שובלעה, ואמנם **אינה צריכה הקשר** לקבלת טומאה על ידי ביאת
 מים, כדרך כל האוכלים, וכן אינה צריכה לקבל טומאה מדבר טמא
 אחר שיגע בה, אלא מאלוה יש עליה טומאה לטמא אוכלים ומשקים
 הנוגעים בה, מוכיח רבא: **אלמא, מהשקת חיים** - מחשבה על העוף
 הטהור לאוכלו, שחשב בעודו חי, **לא שמה מהשקה** לעשותו ראוי
 לקבל טומאה, שהרי עוף טהור סתמו עומד לאכילה, ואף על פי כן
 הצריכה המשנה שיחשוב עליו אחר שנתבל, ובהכרח הטעם בזה,
 שאינו מקבל טומאה אלא על ידי מחשבה שחשב עליו בשעה שהוא
 ראוי לקבל טומאה, והואיל ובעודו חי אינו מקבל טומאה לכך אינו
 מקבל טומאה על ידי מחשבה זו, והקרא **נמי** לענין עולשין שנורעו
 לצורך מאכל בהמה, **מהשקת חפור** - המחשבה שחשב עליהם
 בעודם מחוברים לקרקע כשאינם מקבלים טומאה **לא שמה מהשקה**
 לעשותם ראויים לקבל טומאה.
 רבי זירא דוחה את ראיית רבא לדברי רבי יוחנן: **רבי זירא אמר,**
 אפשר לומר שהקרא - כאן במשנה האומרת שנבלת עוף טהור צריכה
 מחשבה, **גזול** - עוף בר קטן שלא היה ברשות האדם בחייו, **שנפול**
מן הרום - הגובה, וכלומר שבעודו פורח באויר נפל ומת, **עסקינן** -
 באופן זה עוסקת משנה זו, ודווקא בו אמרה המשנה שאינו מקבל
 טומאה אלא על ידי מחשבה, משום **דלא תהו קמן** - שלא היה העוף
 בחייו לפנינו **להחשוב עליה** - שהיא אדם חושב עליו לאכילה,
 ומשום כך הוא צריך מחשבה, אבל אם היה העוף לפנינו בחייו והיה
 עומד לאכילה, אפשר שדי בכך לעשותו ראוי לקבל טומאה, ואין
 צורך במחשבה אחרת לאחר מותו, ושלא כדברי רבי יוחנן.
 אבוי מקשה על דחיית רבי זירא: **אמר ליה אבוי,** במעשה המבואר
 בברייתא להלן **בתרנגולת שמתה פנינה** ופסקו החכמים שטמאה,
 משום שחשבו עליה נכרים לאוכלה, **מאי איכא למימר** - כיצד
 תבאר זאת לפי תירוץ שאין צורך במחשבה לאחר מיתה אלא בעוף
 בר שלא היה בחייו ברשות אדם, והרי תרנגולת הינה עוף הגדל
 ברשות בני אדם היא.
אמר ליה רבי זירא לאבוי לתרץ קושייתו, **תרנגול פרא תהו** -
 תרנגולת זו שהיה בה אותו מעשה, היתה ממין תרנגולים הקרויים
 'תרנגול הבר' שאינם גדלים ברשות אדם, ולפיכך הוצרכה מחשבה
 לקבל טומאה.
 הגמרא דנה אם אכן ניתן להעמיד אותו מעשה בתרנגול הבר: **אחיבו**
עליה - שחקו החכמים על תירוצו של רבי זירא, משום שאי אפשר
 כלל לומר שהיתה אותה תרנגולת ממין תרנגול הבר, שהרי **תרנגול**
פרא (הבר) מין עוף **טמא הוא**, ועוף **טמא מי קמטמא** - וכי עוף
 טמא מטמא את האדם האוכלו, והלא בחולין (ק) מבואר שטומאה
 שעל ידי אכילת נבלת עוף אינה נהגת אלא בעוף טהור ולא בעוף
 טמא, ובברייתא להלן מוכח שבתרנגולת זו נהגה טומאה שעל ידי
 אכילת נבלת עוף.
אמר להו אבוי לחכמים שחקו על תירוץ רבי זירא, **גברא רבה**

אמר מילתא - אם אדם גדול אמר דבר, אף שהוא נראה בעיניכם
 תמוה, מכל מקום לא תחיבו עליה - אין ראוי לשחוק עליו, שכן יש
 לתרץ דבריו ולומר שכוונתו להעמיד את הברייתא **בתרנגולת** ממין
 תרנגולי הבית הטהורים **שפירדה** בבעליה וברחה מרשותו, והולידה
 אפרוחים שגדלו שלא ברשות אדם, ואותו מעשה שביבנה היה
 באחד מאפרוחים אלו, וסבר רבי זירא שמשום כך הצריכו שם
 מחשבה באותה תרנגולת, לפי שלא היתה ברשות אדם מעולם, ו**מאי**
פרא - ומה שקראה רבי זירא 'תרנגול בר', משום **דאיכא פרא** **מפרא** -
 שנעשתה מדברית ויצאה מרשות אדוניה.
 רב פפא מתרץ דברי רבי זירא באופן אחר: **רב פפא אמר,** אותו
 מעשה שהיה בתרנגולת שביבנה, **תרנגולתא דאגמא תוא** - היתה
 אותה תרנגולת ממין הנקרא 'תרנגולי אגם' שאינם גדלים ברשות
 אדם, שנקבות ממין זה טהורות הן כמבואר להלן, ולפיכך היה דינה
 של אותה תרנגולת לטמא את האוכלה, ולפי שלא גדלה ברשות
 אדם צריכה מחשבה לקבלת טומאה.
 הגמרא דנה בדין תרנגולי אגם אם טהורים הם. מבארת הגמרא: **רב**
פפא שהעמיד את המעשה בברייתא בתרנגולת שביבנה, בתרנגולת
 שבאגם, אמר את דבריו **למעמיה** - לפי שיטתו בענין זה, **דאמר רב**
פפא, תרנגול זכר דאגמא - ממין זה של תרנגולי אגם, **אסור**
 באכילה, לפי שאין בו סימני טהרה המבוארים בחולין (נט),
תרנגולתא - תרנגולת נקבה **דאגמא** - ממין זה של תרנגולי אגם,
שריא - מותרת באכילה, לפי שאינה דורסת ואוכלת וזהו מסימני
 הטהרה שבעופות. **ויסימנייה** - וכדי שלא תטעה ותהפוך את הדברים
 לומר שהזכר מותר והנקבה אסורה, יהא סימן בידך מההלכה
 המקובלת בישראל **שעמוני זכר אסור** לבא בקהל **ולא עמונית** נקבה,
 וכן הוא גם בעניניו שהזכר אסור והנקבה מותרת.
 הגמרא מביאה דברי מרימר האוסר באכילה גם תרנגולת אגם נקבה:
דרש מרימר ברבים, **תרנגולתא דאגמא** - תרנגולת נקבה ממין
 תרנגולי אגם, **אסורא** - אסורה באכילה, שמה שהתירוה מתחילה
 היינו לפי שהיו סבורים שאין בה כל הסימנים האמורים בחולין (נט).
 בעופות שטמאים, אולם אחר כך **תויה רפין** - ראוה החכמים **דררקה**
ואכלה - שדורסת על מאכלה ברגליה להחזיקו שלא יכנס כלו
 בפה, וזהו מסימני הטומאה שבעופות, ולפיכך חזרו ואסורה. **והיינו**
 - ותרנגולת זו היא המין הקרוי **גירותא** שהוא עוף טמא כמפורש
 בחולין (קט).
 הגמרא מביאה מחלוקת תנאים האם נבלת עוף טהור טמאה אם לא
 חשב עליה לאכילה: **תנו רבנן, גזול** - עוף קטן, ממין טהור, **שנפול**
לגת - מקום שדורכים בו הענבים להוציא יינם והיה מלא יין, ומת
 שם, **וחשב** אדם **עליו להעלותו** מן הגת לצורך אכילת כותי - נכרי
 האוכל נבלות, דין הגזול המת כדן אוכל **טמא** המטמא אוכלים
 אחרים הנוגעים בו, אבל אם חשב עליו שיהיה לאכילת **כלב, מהור,**
 מאחר ואינו עומד לאכילת אדם אינו אוכל ואין טומאת אוכלים
 נהגת בו. **רבי יוחנן בן נורי אומר,** אף אם חשב עליו לאכילת **כלב,**
 הרי הוא **טמא**, ולא משום שמחשבה שחשב עליו לאכילת כלב
 מועילה לעשותו אוכל, אלא סובר רבי יוחנן בן נורי שאין נבלת עוף
 טהור צריכה מחשבה לאכילת אדם, אלא טמאה בלא מחשבה כלל.
 רבי יוחנן בן נורי נותן טעם מדוע אין נבלת עוף טהור צריכה מחשבה:
אמר רבי יוחנן בן נורי, יש ללמוד שאין נבלת עוף טהור צריכה
 מחשבה לאכילת אדם מדין קל **וחומר, שאם מטמא את האדם**
 האוכל **טומאה חמורה** - שהאדם ובגדיו ושהיו עליו בשעת בליעת
 נבלת העוף נטמאים, ואף שאכלו **שלא במחשבה** שיהא לצורך
 אכילת אדם, וכגון שלא ידע שאכלו שהוא נבלה, האם לא **טמא**
טומאה קלה - טומאת אוכלים ומשקים **שלא במחשבה**,
 חכמים דוחים טעמו של רבי יוחנן בן נורי: **אמרו לו** חכמים לרבי יוחנן
 בן נורי, **לא** - אין ללמוד מקל וחומר זה, שאף אם **אמרת** שכך הדין
בטומאה חמורה הנהגת באוכל נבלת עוף טהור, שנהגת אף בלא
 מחשבה, הרי יש לתת לכך טעם **שכן אינה יודרת לכך** - שבכל דבר
 שנהגת בו טומאה חמורה אין אותו דבר צריך הכשר לטומאה

מתוך מהדורת חזק

9 שְׁמַת בַּעֲלָה או גֵרְשָׁה. אֲכַל אֶסוּר אֲכִילָתָהּ בַּתְרוּמָה בַּעֲוֹדָה
10 תַּחַת בַּעֲלָה הַזֶּה אֵינוֹ מִפְּסוּק זֶה אֲלָא לְמִדּוּהוּ: מְקַבְּלֵי
11 הַפְּרוּשׁ מִמָּה-שֶׁנֶּאֱמַר: "וְכַל-זֶר לֹא-יֹאכַל קֹדֶשׁ" (שם, ט),
12 וְכַל-זֶמֶן שֶׁהִיא תַּחַת הַזֶּה — הֵרִי הִיא פְּנֹר וְ"זֶר" קָרִינָא בֵּיהּ.
13 וְדַע זֶה, וְגַם הִיא אִם עָבְרָה עַל לָאו זֶה — הֵרִי הִיא לוֹקָה.

יום רביעי כ"א תמוז ה'תשע"ב**יום חמישי כ"ב תמוז ה'תשע"ב****יום שישי כ"ג תמוז ה'תשע"ב****יום שבת קודש כ"ד תמוז ה'תשע"ב****מצות עשה קכז.**

9 הַמְצָוָה הַקַּכ"ז — הַצְּוִי שֶׁנֶּצְטוּיֵנוּ לְהַפְרִישׁ מֵעֶשֶׂר
10 מִצְמַח הָאֶרֶץ, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְכַל-מַעֲשֵׂר הָאֶרֶץ
11 וְגו' לַה'" (ויקרא כו, ל) "כִּי אֶת-מַעֲשֵׂר בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל
12 אֲשֶׁר יָרִימוּ לַה' תְּרוּמָה" (במדבר יג, כד). וְכִבֵּר בְּאֵר
13 הַפְּתוּב (במדבר יח, כא), שֶׁהַמַּעֲשֵׂר הַזֶּה לְלוּוִים. וְכִבֵּר
14 נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי מְצָוָה זוּ בְּמִסְכַּת מַעֲשָׂרוֹת; וְזֶהוּ הַנִּקְרָא:
15 מַעֲשֵׂר רְאוּשׁוֹן, וְאֵינוֹ חוֹבָה מִן-הַתּוֹרָה אֲלָא בְּאֶרֶץ-
16 יִשְׂרָאֵל.

המשך ביאור למס' נדה ליום שלישי עמ' ב

36 מי שסובר דלא בעיא מחשבה – שנבלת עוף טהור בכפרים חשובה
37 אוכל בלא מחשבה, והתנן – והרי שנינו בתחילת אותה משנה
38 המובאת לעיל 'נבלת בהמה טמאה בכל מקום שתהיה, בין בכרכים
39 ובין בכפרים, ונבלת עוף טהור בכפרים שאין מצויים בהם אנשים
40 האוכלים אותה, צריכה מחשבה להיחשב כאוכל לענין קבלת
41 טומאה, והטעם בזה, משום שסתם נבלת בהמה טמאה מאוסה היא
42 ואינה עומדת לאכילה, וכן נבלת עוף טהור אין מצויים בכפרים
43 אנשים האוכלים אותה. ואולם אינה צריכה הכשר ביאת מים
44 לקבלת טומאה, משום שדברים אלו מטמאים טומאה חמורה, וכפי
45 הכלל הנזכר לעיל שכל ששייכת בו טומאה חמורה מטמא טומאה
46 קלה אף כאשר אין הטומאה החמורה נוהגת בו, ומאחר שהכל
47 מודים בכפרים שנבלת עוף טהור צריכה מחשבה אי אפשר להעמיד
48 הברייתא בכפרים.
49 הגמרא מסיקה באיזה אופן נחלקו רבי יוחנן בן נורי וחכמים. מתרצת
50 הגמרא דברי הברייתא: אמר רבי יעקב פרי הנינא, לעולם דברי
51 חכמים המצריכים מחשבה נבלת עוף טהור אמורים בכפר, ואף
52 שבכרך בדרך כלל אין צורך במחשבה, שונה הדין בגזול שנפל לגת,
53 משום שגתו מאסתו – הגת שנפל לתוכה שהיא מליאה משקים
54 גורמת לו להימאס מאכילה. ובכך עשאתו – עשתה הגת דינו של
55 הגזול להיות בכפר, כלומר שכשם שבכפר אינו מטמא בלא
56 מחשבה, כך גם בנידון זה לא יטמא בלא מחשבה לדעת חכמים.
57 הגמרא חוזרת ומביאה דברי הברייתא כדי לפרשם: אמר רבי יוחנן
58 פן נורי, יש ללמוד שאין נבלת עוף טהור צריכה מחשבה לאכילת
59 אדם מדין קל והומר, שאם מטמאה את האדם האוכלה טומאה
60 חמורה – שאף בגדי האוכל ושהיו עליו בשעת בליעת נבלת העוף
61 נטמאים, ואף שאכלה שלא במחשבה שתהא לצורך אכילת אדם,
62 וכגון שלא ידע כשאכלה שנבלה היא, האם לא תטמא טומאה קלה
63 – טומאת אוכלים ומשקים שלא במחשבה. אמרו לו חכמים לא –
64 אין ללמוד מקל וחומר זה, שאף אם אמרת שכן הדין בטומאה
65 חמורה הנהגת נבלת עוף טהור שנוהגת אף בלא מחשבה, הרי יש
66 לתת לכך טעם שכן אינה יורדת לכך.
67 מבררת הגמרא: מאי אינה יורדת לכך?
68 רבא מבאר כוונת דברי חכמים: אמר רבא, הכי קאמרי ליה כך
69 כוונת חכמים להשיב על דברי רבי יוחנן בן נורי, לא כדברין שאפשר
70 ללמוד מדין קל וחומר, שהרי אף אם אמרת

1 הנוהגת בו, ולכן אין טומאתו תלויה במחשבת האדם, וכי תאמר בן
2 גם בטומאה קלה הנוהגת בשאר אוכלים ומשקים שלא תצטרך
3 מחשבה לאכילת אדם, שכן יורדת לכך – שהרי בכל מקום שנוהגת,
4 אינה נוהגת אלא על ידי הכשר לקבלת טומאה.
5 רבי יוחנן בן נורי משיב לדברי חכמים: אמר רבי יוחנן בן נורי
6 לחכמים, הרי תרנגולת שביבנה תוכיה לנידוננו, כלומר מאותו
7 מעשה שהיה ביבנה בתרנגולת שנתנבלה, והיה הנידון בה לענין
8 טומאת אוכלים ומשקים, שיוורדת לכך – שהיא בדרך כלל תלויה
9 בהכשר, ואף על פי כן טמאה שלא במחשבה, נוכיח שגם בטומאה
10 קלה אין צריך מחשבה.
11 חכמים משיבים לדברי רבי יוחנן בן נורי: אמרו לו חכמים לרבי יוחנן
12 בן נורי, וכי משם יש להביא ראיה, והלא בותים נכרים האוכלים
13 נבלות היו שם במקום שאירע בו אותו מעשה, ואחר שמתה השב
14 עליה לאכילה ולפיכך טמאה, שהרי היתה שם מחשבה לאכילת
15 אדם, אבל בלא מחשבה אכן אינה מטמאה.
16 הגמרא מבררת באיזה אופן נחלקו רבי יוחנן בן נורי וחכמים. מבררת
17 הגמרא: במאי עסקינן – באיזה אופן נחלקו התנאים האם נבלת עוף
18 טהור צריכה מחשבה, איילימא – אם נאמר שמדובר בכפרים –
19 בערים גדולות שיש בהם אנשים רבים שאוכלים כל דבר, למה לי –
20 איזה צורך יש במחשבה על הנבלה לאכילה לפי חכמים, והתנן –
21 והלא יש להביא ראיה שבכרכים אין צריך מחשבה לאכילה, ממה
22 ששנינו במשנה (עוקצין פ"ג מ"ג) 'נבלת בהמה טהורה בכל מקום
23 שישנה, הן בכרך גדול והן בכפר, ונבלת עוף טהור, ותחלב של
24 בהמה טהורה שחוטטהו בכפרים – מקום שיש בו אנשים רבים, ומתוך
25 כך מצויים אוכלים לכל דבר הראוי לאכילה, חשובים מאליהם
26 כאוכל ואין צריבין לקבלת טומאה לא מחשבה שהיהו לאכילת אדם,
27 ולא הכשר' – לקבלת טומאה על ידי שיבואו עליהם מים, וכפי
28 המבואר לעיל שכל דבר ששייכת בו טומאה חמורה המטמאה אדם
29 וכלים, גם כאשר אין טומאתו החמורה נוהגת בו מכל מקום יש עליו
30 טומאה קלה לטמא אוכל ומשקה, וטעם מה שאין צריך החלב הכשר,
31 משום שכבר הוכשר יחד עם הבשר בדם השחיטה.
32 הגמרא ממשיכה בבירור אופן מחלוקתם של רבי יוחנן בן נורי
33 וחכמים: אלא בהכרח לומר שדברי הברייתא אמורים בכפרים שאין
34 מצויים בהם אנשים אוכלים נבלת עוף, ומשום כך אינה חשובה
35 אוכל בלא מחשבה, וקשה על כך ופי איכא למן דאמר – וכי ישנו